

ALFRED KRÓL

Organizacyjne aspekty nadzoru nad lasami prywatnymi

The organisational aspects of supervision of private forests

ABSTRACT

Król A. 2008. Organizacyjne aspekty nadzoru nad lasami prywatnymi. Sylwan 3: 58-65.

The paper presents the results of research on vocational advising to the owners of private forests. Transformations following the privatization process cause the appearance of a new group of forest owners. The obtained research results point to the need to adapt the training program to the real requirements and expectations of forest owners.

KEY WORDS

private forests, forest owner, advising

ADDRESSES

Alfred Król – Zespół Ochrony Lasu; Generalna Dyrekcja Lasów Państwowych;
Al. Słowackiego 17a; 31-159 Kraków

Wstęp

Lasy prywatne pełnią bardzo ważne funkcje społeczne w całokształcie problematyki gospodarowania zasobami środowiska przyrodniczego. Podstawową zasadą gospodarki leśnej niezależnie od formy własności jest utrzymanie trwałości lasów.

Pomimo szanowania prywatnej własności leśnej, stan rozpoznania lasów prywatnych uznąć należy za niezadowalający i niewystarczający. Brak wiedzy o społecznych i gospodarczych aspektach tej formy własności lasów utrudnia, w okresie zachodzących przemian, racjonalne planowanie i rozwój lasów prywatnych oraz związane z tym potrzeby dotyczące nadzoru i zawodowego doradztwa.

Powierzchnia lasów prywatnych w Polsce na koniec 2005 roku wynosiła 1 590 tys. ha, co stanowiło 17,3% wszystkich lasów. Lasy będące własnością osób fizycznych zajmowały 1 492 tys. ha, co stanowi 93,8% łącznej powierzchni lasów prywatnych [Leśnictwo 2006].

W latach siedemdziesiątych i osiemdziesiątych dwudziestego wieku las był w zdecydowanej większości przypadków integralną częścią gospodarstwa rolnego, zaś właściciele lasu niebędący rolnikami należeli do rzadkości. Na podstawie Powszechnego Spisu Rolnego z 2002 roku [Głos 2007] las stanowił własność w 28% gospodarstw rolnych (841 tys. gospodarstw). Wśród tych gospodarstw 59,3% posiadało las o powierzchni do 1 hektara, a tylko 4,1% powyżej 5 hektarów. Średnia powierzchnia lasu przypadająca na jedno gospodarstwo rolne wynosiła około 1,3 ha. Dużym rozdrobieniem cechują się również lasy prywatne w Europie. Dla przykładu, w Niemczech 54% lasów prywatnych ma powierzchnie poniżej 10 hektarów, a około 1,8 miliona właścicieli posiada mniej niż 2 hektary lasu [Schurr 2006].

Zmiany, które dokonywały się w krajach europejskich po 1989 roku, doprowadziły do zmian w strukturze rolnictwa poprzez jego modernizację i prywatyzację. Wtedy to w krajach przechodzących od gospodarki socjalistycznej do gospodarki rynkowej powstawały intensywne programy restrukturyzacji. Celem ich było unowocześnienie zasad gospodarowania poprzez

zmiany w zakresie produkcji i zarządzania w gospodarstwach. W następstwie procesów prywatyzacji i reprivatyzacji powstała nowa grupa właścicieli lasów. Liczba gospodarstw rolnych, które posiadają las, zmniejszyła się w porównaniu z liczbą właścicieli nie tylko niebędących rolnikami, ale również mieszkających na stałe poza terenem, na którym znajduje się las. Nowa własność powstawała również w następstwie dziedziczenia lub zakupu lasów.

Wśród młodych rolników Francji i Niemiec następuje proces oddzielania lasu od gospodarstw rolnych. Tylko gospodarstwa rolne posiadające las z dużym i regularnym użytkowaniem zatrzymują go, w innych przypadkach sprzedają go użytkownikom, którzy nie są rolnikami [Cinotti, Normandin 2002; Lamel 1996].

Przemiany własnościowe zachodzące zarówno w naszym kraju, jak i również w pozostałych państwach europejskich, powodują, że coraz częściej pojawia się pytanie o to, jak dotrzeć do milionów właścicieli lasów z urzędowym doradztwem. Społeczna znajomość oferty doradczej, jak również częstość korzystania z niej wskazują, że około 60% prywatnych właścicieli mniej lub bardziej regularnie sięgało po doradztwo [Judemann 1997].

W kontaktach prywatnych właścicieli lasu z przedstawicielami urzędowego doradztwa należy podkreślić potrzebę wzajemnej otwartości i życzliwości. W ramach podejmowanych inicjatyw praktyki doradczej konieczne jest przede wszystkim uwzględnienie zróżnicowania doradztwa pod względem prawa własności, jak również rodzaju grup posiadaczy lasu [Krafft 2001; Król 2003].

Metodyka

Badania nad gospodarką leśną w lasach prywatnych zapoczątkowane zostały w roku 1986 podczas pracy zawodowej w Nadleśnictwie Myślenice, w którym lasy niestanowiące własności Skarbu Państwa zajmują powierzchnię 25 620 ha, co stanowi 69,3% znajdujących się na tym obszarze lasów. Nadzór nad pracą leśniczych obwodów lasów nadzorowanych umożliwił również bliskie kontakty z właścicielami lasów. Poczynione obserwacje pozwoliły na zgromadzenie informacji o metodach gospodarowania, prawach własności, doradztwie zawodowym oraz oczekiwaniach właścicieli wobec pomocy Państwa. Ponad dwudziestoletni okres stałych zawodowych kontaktów umożliwił również stwierdzenie zmian socjalnych i demograficznych zachodzących wśród właścicieli lasów. W przekonaniu, że zmiany te można z pożytkiem wykorzystać dla trwałej gospodarki leśnej przygotowano ankietę, którą przesłano do właścicieli lasów z prośbą o wypełnienie. Celem podjętej pracy była potrzeba wypracowania działań, które będą zgodne z oczekiwaniami właścicieli lasów prywatnych, kierujących się potrzebami poprawy efektywności gospodarowania.

Z uwagi na doświadczenie i zdobytą wiedzę, za szczególnie istotne uznano poznanie aktualnej charakterystyki właścicieli lasów, dla których następnie przygotowywana będzie oferta doradcza. W ankiecie wyróżniono 3 grupy właścicieli lasów:

- 1) właściciel lasu jest rolnikiem,
- 2) właściciel lasu zatrudniony jest w instytucjach pracujących dla rolnictwa lub z nim związanych,
- 3) właściciel lasu zatrudniony jest poza rolnictwem.

W ankiecie znalazły się pytania dotyczące wieku, płci i wykształcenia właścicieli lasu. Bezpłatne doradztwo traktowane jest jako suwerenna czynność wynikająca z zapisu ustawy o lasach i uznawana jest jako prewencja sprawowanego nadzoru. Czynność ta może być zainicjowana przez właściciela lasu lub leśniczego sprawującego nadzór. Właściciel może korzystać z doradztwa innych

osób lub organizacji. W ankiecie poproszono również o udzielenie odpowiedzi na temat źródeł otrzymywania informacji dotyczących gospodarki leśnej. Wśród wskazanych możliwości było:

- korzystanie z własnej wiedzy i doświadczenia,
- korzystanie z doradztwa rodziny bądź przyjaciół,
- konsultacja z sąsiadami,
- korzystanie z doradztwa służby leśnej

Ponadto od osób ankietowanych starano się uzyskać propozycje zakresu i tematyki doradztwa zawodowego z hodowli lasu, ochrony lasu i przyrody, ścinki drzew, możliwości sprzedaży bądź zakupu lasu, nowych zalesień, gospodarki łowieckiej, budownictwa drogowego, możliwości ubiegania się o środki pomocowe oraz tworzenia wspólnot i zrzeczeń prywatnych właścicieli lasów. Pytania dotyczyły również częstotliwości korzystania ze specjalistycznego doradztwa. W tym celu poproszono o wskazanie czy było to 1-2 razy w miesiącu, 1-2 razy w kwartale lub 1-2 razy w roku. Przewidziano także odpowiedź o braku korzystania z doradztwa. Zebrane materiały poddane zostały następnie szczegółowej analizie i ocenie pod kątem ustalenia tematyki potrzeb i oczekiwań właścicieli lasu w przyjętych grupach własności.

Przyjęta metodyka miała na celu uzyskanie odpowiedzi na pytanie jak z zawodowym doradztwem dotrzeć od setek tysięcy prywatnych właścicieli lasów oraz poznanie najlepszej formy kontaktu — modelu dialogu i skuteczności zaleceń otrzymywanych od doradcy.

Wyniki i dyskusja

Ogółem otrzymano odpowiedzi na 638 ankiet. Jak wynika z zebranych materiałów, wśród prywatnych właścicieli lasów w Małopolsce rolnicy stanowią 56,4%, zatrudnieni wokół rolnictwa 11,3%, a osoby zatrudnione poza rolnictwem 32,3%. Dla porównania, w Niemczech rolnicy stanowią 14,4% właścicieli lasów, zatrudnieni wokół rolnictwa 39,1%, a pracujący poza rolnictwem 46,6% [Härdter 2003]. W Finlandii przyjęty podział właścicieli lasów na rolników i nierolników wskazuje, na przestrzeni ostatnich lat, na wyraźny spadek liczby rolników wśród właścicieli lasów. W roku 1990 stanowili oni 48%, a w 2000 roku 38% właścicieli. Przewiduje się, że ich odsetek w roku 2010 spadnie do 28%. Zatrudnieni poza rolnictwem stanowili w 1990 roku 52%, w 2000 r. 62%, a w prognozie na 2010 udział ich wynosi 72%. W przypadku Finlandii powyższe zmiany wynikają z zachodzącego procesu urbanizacji [Koskimäki 1996]. Należy przypuszczać, że procesy zachodzące w strukturze rolnictwa polskiego również spowodują zmiany wśród właścicieli lasów.

W strukturze wiekowej właścicieli lasów najliczniej reprezentowane są osoby w wieku pomiędzy 31 a 50 oraz 51 a 70 rokiem życia, co stanowi odpowiednio 56,0% i 33,8%. Analizując wiek właścicieli lasów w przyjętych kategoriach własności stwierdzono, że w grupie rolników najliczniej reprezentowani są właściciele w wieku 51-70 lat (44,4%). Natomiast wśród właścicieli lasów pracujących wokół rolnictwa, jak również poza rolnictwem przeważają osoby w wieku 31-50 lat. Ich udział wynosił odpowiednio 63,9% i 77,7%. W Niemczech przeważająca liczba właścicieli lasów zaliczona została do grupy wiekowej 30-59 lat — ich udział wynosił 65%. Wysoki jest również odsetek rolników w wieku powyżej 75 lat, gdyż stanowili oni 5,3% [Härdter 2003]. W warunkach Finlandii wzrasta udział właścicieli lasu w wieku 60 lat i starszych, a wyraźnie ubywa ich w grupie osób młodszych. W roku 1990 osoby powyżej 60 lat były właścicielami 42% lasów, a w roku 2010 odsetek wyniesie 55% [Koskimäki 1996].

Otrzymane rezultaty wykazały, że we wszystkich kategoriach własności leśnej dominuje udział mężczyzn. Stanowili oni 85,4% wśród osób zatrudnionych poza rolnictwem i 91,7% w grupie właścicieli zatrudnionych wokół rolnictwa. Udział kobiet wśród właścicieli lasów

wynosił odpowiednio 14,6% i 8,3%. Wyniki badań przeprowadzonych w Niemczech wykazały, że udział kobiet właścicieli lasów jest tam wyższy i wynosi 21,4% [Härtdter 2003].

Zebrane ankiety umożliwiły dokonanie charakterystyki właścicieli lasów pod kątem posiadanego wykształcenia. W grupie rolników właścicieli lasów przeważały osoby z wykształceniem zawodowym 44,4% i podstawowym 36,7%, a odsetek rolników z wyższym wykształceniem wynosił 3,3%. Wśród właścicieli lasów zatrudnionych wokół rolnictwa przeważały natomiast osoby z wykształceniem zawodowym i średnim stanowiąc odpowiednio 50,0% i 36,1%. W grupie właścicieli zatrudnionych poza rolnictwem odsetek osób z średnim i wyższym wykształceniem był wyższy i wynosił odpowiednio 47,6% i 24,3%.

Dla pełniejszej charakterystyki grupy właścicieli lasów dokonano rozeznania pod kątem reprezentowanych zawodów. Wśród wszystkich ankietowanych najliczniej reprezentowani byli rolnicy – ich udział wynosił 45,4%. Na podkreślenie zasługuje znaczący udział osób emerytowanych. Ich udział wynosił 14,7%. W Niemczech odsetek emerytów wśród właścicieli lasów wynosił 21,8% [Härtdter 2003]. W grupie właścicieli lasów zatrudnionych poza rolnictwem przeważają osoby z zawodem pracownika umysłowego (30,1%) i urzędnika administracji samorządowej (21,3%). Znaczący udział posiadają również robotnicy wykwalifikowani, którzy wśród zatrudnionych wokół rolnictwa stanowili 38,9%, a w grupie poza rolnictwem 27,2%.

Spośród badanych źródeł doradztwa w grupie rolników najliczniej reprezentowana była Służba Leśna. Ankietowani rolnicy wykazali, że zawodowe doradztwo świadczone przez pracowników Lasów Państwowych stanowi 75,6%. Na podkreślenie zasługuje bardzo wysoki, bo wynoszący 52,2%, udział rolników korzystających z doświadczenia własnego oraz wynoszący 16,4% odsetek tych, którzy zdobywają wiedzę u rodziny. W grupie właścicieli zatrudnionych wokół rolnictwa z pomocy Służby Leśnej korzystało 88,9% osób, z własnego doświadczenia 55,6%, a rodziny 25,0%. Zbliżone do tych wskaźniki uzyskano także w przypadku właścicieli lasów zatrudnionych poza rolnictwem (tab. 1).

Z analizy otrzymanych materiałów pod kątem częstotliwości korzystania z doradztwa leśnego wynika, że przedstawiciele wszystkich badanych grup właścicieli korzystali z tej formy pomocy najczęściej 1 lub 2 razy w roku. Udział takich osób wynosił od 47,6% do 55,6% ogółu w zależności od grupy właścicieli. Znaczącą grupę stanowili także właściciele korzystający

Tabela 1.

Źródło zdobywania wiedzy w sprawach gospodarki leśnej w przyjętych grupach własności
Sources of knowledge about forest economics in analysed ownership groups

Źródło zdobywania wiedzy		Grupa własności leśnej		
		rolnicy	zatrudnieni wokół rolnictwa	zatrudnieni poza rolnictwem
Własne doświadczenie	liczba przypadków	188	40	96
	udział [%]	52,22	55,56	46,60
Rodzina	liczba przypadków	59	18	64
	udział [%]	16,39	25,00	31,07
Przyjaciele	liczba przypadków	10	2	12
	udział [%]	2,78	2,78	5,83
Sąsiedzi	liczba przypadków	9	4	16
	udział [%]	2,50	5,56	7,77
Służba leśna	liczba przypadków	272	64	162
	udział [%]	75,56	88,89	78,64
Suma analizowanych grup własności	liczba przypadków	360	72	206
	udział [%]	100,00	100,00	100,00

z doradztwa 1 lub 2 razy w kwartale — ich odsetek wynosił od 19,9% do 29,2%. Otrzymane wyniki wykazały występowanie zależności pomiędzy częstotliwością korzystania z doradztwa a częstością wizytowania własnego lasu. Osoby częściej przebywające w lesie widziały potrzebę częstszych kontaktów ze specjalistą. Rozdrobnienie lasów oraz duża odległość od miejsca zamieszkania wskazywane były jako utrudnienie w korzystaniu z doradztwa. Podobne stwierdzenia znajdujemy w badaniach wykonanych w Niemczech [Ott 1982, Kopf 2002].

Najczęstszą przyczyną korzystania z doradztwa była konieczność zasięgnięcia opinii w sprawie wycinki drzew. We wszystkich grupach właściciele lasu częstotliwość korzystania z doradztwa w tej kwestii była podobna i wynosiła od 56,3% u osób zatrudnionych poza rolnictwem do 66,7% u zatrudnionych wokół rolnictwa. Tak wysoki wskaźnik osób deklarujących korzystanie z doradztwa był spowodowany brakiem uproszczonego planu urządzania lasu. Następną czynnością konsultowaną z osobami prowadzącymi nadzór nad lasami prywatnymi było pielęgnowanie lasu. Spośród wszystkich ankietowanych potrzebę doradztwa w tym zakresie wykazało 58,8%. Najliczniej, bo aż w 61,4%, potrzebę tę wskazywali rolnicy. Często właściciele lasu szukali zawodowej pomocy w przypadku prac związanych z ochroną lasu oraz zalesieniami gruntów, niezależnie od źródeł ich finansowania oraz ochrony przyrody. Potwierdza to słuszność celów gospodarki leśnej przyjętej przez Państwo [Polityka Leśna Państwa 1998]. Ponadto, ze względu na szkody powodowane w uprawach leśnych i zalesieniach przez zwierzęta łowne, dla właścicieli lasu ważnym działem staje się gospodarka łowiecka. U zawodowych doradców szukają oni informacji o metodach zapobiegania i ochrony młodych nasadzeń. W ramach sprawowanego nadzoru nad lasami prywatnymi coraz więcej uwagi poświęca się ochronie drzewostanów świerkowych przed kornikiem drukarzem. W związku z tym, że właściciele lasu chętnie korzystają z przygotowywanych materiałów informacyjnych, należy mieć nadzieję na poprawę skuteczności jego zwalczania [Król 2007]. Z tematów, które podnoszone są przez właścicieli lasów podczas doradztwa, należy dodatkowo wymienić sprawy dotyczące możliwości skorzystania z pomocy finansowej na prowadzenie lasu prywatnego, porad prawnych dotyczących regulowania trudnych spraw współwłasności oraz pomocy Państwa w budowie infrastruktury drogowej (tab. 2).

Analizując gospodarkę leśną prowadzoną przez prywatnych właścicieli dostrzega się wyraźne podążanie w kierunku indywidualnego zarządzania. Polityka Zrównoważonego Rozwoju oznacza jednak wielostronne użytkowanie wszystkich funkcji lasu ustanowionych nie tylko przez właścicieli, ale również społeczności lokalne. Wieloletnie obserwacje, a także liczne dyskusje z właścicielami lasu, pozwoliły na stwierdzenie potrzeby prowadzenia nadzoru nad gospodarką w lasach prywatnych, jak również konieczność organizowania szkoleń uzupełnianych materiałami informacyjnymi o pomocy Państwa. Korzystanie z doradztwa jest, w założeniu, jednym z ważniejszych zadań nadzoru nad gospodarką leśną. Właściciele lasu, którzy są zainteresowani specjalistyczną poradą, są stałymi klientami pracowników nadleśnictw sprawujących nadzór. Przeprowadzone badania przyczynią się do dostosowania w przyszłości tematyki szkoleniowej do rzeczywistego zapotrzebowania właścicieli lasu. Otrzymane wyniki pokazują, że obok tradycyjnych tematów związanych z użytkowaniem, zagospodarowaniem i ochroną lasu pojawiają się nowe – dotyczące ochrony przyrody, możliwości zakupu i sprzedaży lasu oraz uzyskania pomocy z tytułu pełnionych przez las funkcji ochronnych, ekologicznych i społecznych.

Doradztwo ma duże znaczenie nie tylko dla tradycyjnych, wieloletnich właścicieli lasów, ale również dla korzystających z programu dotyczącego zalesiania gruntów rolnych nieprzydatnych dla rolnictwa. Ważnym tematem zawodowego doradztwa stają się odnowienia, powstałe w następstwie naturalnej sukcesji, które dotychczas nie zostały wprowadzone do ewidencji.

Tabela 2.

Zainteresowanie tematyką doradztwa przez właścicieli lasu
Interest in subjects of advice among forest owners

Źródło zdobywania wiedzy		Grupa własności leśnej			Ogółem
		rolnicy	zatrudnieni wokół rolnictwa	zatrudnieni poza rolnictwem	
Wycinka drzew	liczba przypadków	232	48	116	396
	udział [%]	64,44	66,67	56,31	62,07
Zagospodarowanie lasu	liczba przypadków	221	42	112	375
	udział [%]	61,39	58,33	54,37	58,78
Ochrona lasu	liczba przypadków	98	32	114	244
	udział [%]	27,22	44,44	55,34	38,24
Zalesienia	liczba przypadków	76	26	28	130
	udział [%]	21,11	36,11	13,59	20,38
Uzyskanie zewnętrznej pomocy	liczba przypadków	59	20	52	131
	udział [%]	16,39	27,78	25,24	20,53
Ochrona przyrody	liczba przypadków	56	12	46	114
	udział [%]	15,56	16,67	22,33	17,87
Sprzedaż drewna	liczba przypadków	58	8	12	78
	udział [%]	16,11	11,11	5,83	12,23
Porady z prawa leśnego	liczba przypadków	24	22	45	91
	udział [%]	6,67	30,56	21,84	14,26
Łowiectwo	liczba przypadków	18	11	22	51
	udział [%]	5,00	15,28	10,68	7,99
Budowa dróg leśnych	liczba przypadków	11	2	9	22
	udział [%]	3,06	2,78	4,37	3,45
Ogółem właścicieli lasu	liczba przypadków	360	72	206	638
	udział [%]	100,00	100,00	100,00	100,00

Uwaga: ankietowani wskazywali po kilka tematów doradztwa
NB: multiple choice was possible

Pracownicy Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe, pełniąc w ramach sprawowanego nadzoru zadania z zakresu doradztwa zawodowego, uczestniczą również w eliminowaniu wynikających z nieporozumień w sprawach dotyczących ochrony przyrody i sposobów wykorzystywania przestrzeni przyrodniczej napięć pomiędzy właścicielami, współwłaścicielami i grupami społecznymi korzystającymi z lasu [Król 2003, 2007].

Wyniki badań, jak również efekty prywatnych rozmów, wskazują na potrzeby specjalistycznego szkolenia zawodowego dla osób zatrudnionych w nadzorze, w szczególności z zakresu nawiązywania kontaktów z właścicielami lasów. W ramach sprawowanego nadzoru, doradztwo w zakresie merytorycznej pomocy następuje na życzenie właściciela lasu i jest, zgodnie z obowiązującym prawem, bezpłatne. Jedynie w przypadku wyraźnych niedociągnięć w gospodarce leśnej odpowiednie zalecenia udzielane są bez inicjatywy właściciela. Niekorzystna struktura własnościowa powoduje, że współpraca pomiędzy właścicielami małych gospodarstw staje się konieczna i niezbędna. Dotyczy to najczęściej zadań z zakresu ochrony lasu spowodowanych zagrożeniami ze strony grzybów chorobotwórczych, szkodliwych gatunków owadów, jak również pożarów. Właściciele lasów i przedstawiciele wspólnot leśnych widzą potrzebę organizowania szkoleń dla prywatnych właścicieli lasów wzorowanych na programach wykorzystywanych przez rolnictwo. Dobrze przygotowane doradztwo zawodowe powinno również uwzględniać znajomość indywidualnych spraw i tematów prywatnego właściciela lasu. Właściciele lasu chcieliby

utożsamiać doradztwo z osobistą rozmową ze specjalistą, którego otwartość na sprawy dla nich ważne pozwoli wypracować harmonijne zasady prowadzenia lasu.

Aby cele polityki leśnej Państwa mogły być osiągnięte, istotnym zadaniem powinno być doskonalenie zawodowego przygotowania specjalistów zatrudnionych do nadzorowania gospodarki leśnej w lasach niestanowiących własności Skarbu Państwa.

Dobre przygotowanie doradców pomaga w zmianie postaw prywatnych właścicieli lasów w kierunku oceny lasu nie tylko jako źródła doraźnych przychodów z pozyskiwanego drewna, ale jako trwałego elementu środowiska przyrodniczego. Jeżeli leśnictwo prywatne ma być wielofunkcyjne, powinno otrzymać społeczne poparcie dla udziału w kosztach jego ochrony. Przewartościowanie zasad gospodarki w lasach prywatnych wymagać będzie zwiększenia pomocy finansowej Państwa.

Wnioski

- ✦ W następstwie przemian społecznych i gospodarczych zmieniła się struktura socjalna i zawodowa właścicieli lasów prywatnych. Las w coraz większej liczbie przypadków przestaje być własnością rolników i staje się majątkiem osób reprezentujących inne zawody.
- ✦ Korzystanie z doradztwa deklarowało 75% rolników, udział właścicieli lasów zatrudnionych wokół i poza rolnictwem był nieco niższy i wynosił 70%. Najczęstszym źródłem zawodowego doradztwa dla właścicieli lasów wszystkich grup własności są pracownicy Lasów Państwowych.
- ✦ W przeważającej liczbie przypadków potrzebą korzystania z zawodowego doradztwa były sprawy związane z użytkowaniem, zagospodarowaniem i ochroną lasu oraz zalesieniami. Wśród właścicieli lasów zatrudnionych wokół i poza rolnictwem wzrasta odsetek zainteresowanych uzyskaniem zewnętrznej finansowej pomocy, ochroną przyrody, prawem leśnym i gospodarką łowiecką.
- ✦ Uzyskane wyniki wskazują na potrzebę dostosowywania tematyki szkoleń i zawodowego doradztwa do oczekiwań właścicieli lasów.
- ✦ Zadaniem Państwa powinno być doskonalenie zawodowego przygotowania specjalistów nadzorujących gospodarkę w lasach prywatnych oraz podejmowanie działań dla wypracowania możliwości finansowego promowania właścicieli uczestniczących w realizacji programu leśnictwa wielofunkcyjnego.

Literatura

- Cinotti B., Normandin D. 2002. Exploitants Agricoles et Propriete Forestiere: on est passee la „Foret Paysanne”? *Revue Forestiere*, 54 Jg. 311-328.
- Düssel V. 2001. Aufgaben der Landesforstverwaltung im Ländlichen Raum. *Kongressbericht Deutscher Forstverein*, 382-390
- Leśnictwo 2006. Główny Urząd Statystyczny.
- Gołos P. 2007. Lasy prywatne w Polsce – stan obecny oraz kierunki zmian. Warszawa. *Quo vadis forestry?* Instytut Badawczy Leśnictwa, 105-123.
- Härtdter U. 2002. Einstellung und Verhalten nichtbäuerlicher Waldbesitzer Baden Witemberg, Institut für Forstpolitik Freiburg.
- Härtdter U. 2003. Nichtbäuerliche Waldbesitzer-Strukturierung und Charakterisierung im Kontext gesellschaftlicher Entwicklungstrends. *Urbane Waldbesitzer Freiburger Schriefften Zur Forst und Umweltpolitik*. Band 1: 25-83.
- Judmann F. 1997. Inanspruchnahme forstlicher Beratung durch Kleinprivatwaldeigentümer in Baden- Wütemberg. Institut für Forstpolitik, Untersuchungsbericht II.
- Köpf E. U. 2002. Forstpolitik. Ulmer Verlag, Stuttgart.
- Koskimäki A. 1996. Leśnictwo prywatne Finlandii, jego trwałość ekonomiczna, ekologiczna i społeczna. Materiały seminaryjne. Pułtusk. 1-22.
- Krafft U. 2001. Kommunikationsstrategien in der Forstlichen Beratung. TU München.

- Król A. 2003. Opieka Państwa nad lasami prywatnymi w Polsce. *Ochrona Środowiska Prawo i Polityka* 3: 32-43.
- Król A. 2007. Lasy prywatnej własności w środowiskowym i gospodarczym rozwoju Małopolski z punktu widzenia Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Krakowie. Warszawa, Quo vadis forestry? IBL. 141-148.
- Król A. 2007. Profilaktyka i zwalczanie kornika drukarza w lasach prywatnych Małopolski. *Przegląd Leśniczy* 6-7: 32-33.
- Lammel R. 1996. Lasy prywatne w Niemczech. Materiały seminaryjne. Pułtusk, 1-32.
- Ott W. 1982. Wo liegen aus Sicht der Betreuungsorganisation der Grenzen der Beratung in Kleinprivatwald? Jahrestagung Deutsche Forstverein in Münster.
- Polityka Leśna Państwa. 1997. Ministerstwo Ochrony Środowiska Zasobów Naturalnych i Leśnictwa. Warszawa.
- Schurr Ch. 2006. Zwischen Allmende und Anti-Allmende. Freiburg im Breisgau. 1-638.

SUMMARY

The organisational aspects of supervision of private forests

Private forests play very important social functions as concerns the subject range related to the management of natural resources. The changes taking place in our country in the process of agriculture modernization and restructuring result in the appearance of a new group of forest owners. The number of farms with a forest on their territory declines while the group of owners who not only are not farmers but also who also residing outside the territory of the owned forest on a permanent basis, increases.

Under the conditions of the Małopolska Province, farmers account for 56.4% of all private forest owners; the remaining group includes the persons employed around or outside agriculture.

An analysis of the age structure showed that the prevailing number of farmers - forest owners belong to the age class 51-70. The prevailing age of the people working around or outside agriculture is 31-50 years. The characterization of forest owners with regard to their education level showed prevalence of the people with compulsory and vocational schooling. The percentage of college and university graduates in this group was low and stood at 3.3%. As concerns the owners employed outside agriculture, 24.3% of them have completed higher education. 75% of the farmers declared their participation in advisory classes, and the proportion of forest owners employed around and outside agriculture was lower and represented 70%. The persons staying in their own forests for a longer period of time saw a higher need for contacts with a specialist. Forest fragmentation and a long distance between the forest and the place of residence were seen as an obstacle in using advising.

The changes taking place among forest owners should be taken into consideration by the institution rendering supervision of forest management pursued by them. Advising is one of the major tasks of the statutory supervision scheme. Tree cutting, forest management and protection, as well as afforestation were quoted as the most frequent matters needing advising. The percentage of people interested in the obtaining of external financial support, in nature protection, consultations on forest law and game management is markedly higher among the forest owners employed around of outside agriculture than in the case of farmers. The obtained results indicate the need to adapt the vocational training and advising programs to the needs and expectations of forest owners. One of the State's obligations should be to improve the skills and vocational preparation of specialist working in the supervision of private forests and to provide the possibility of financial promotion for the owners participating in the implementation of the multifunctional forestry program.